

זמנים. הלכות מגילה פ"ב

יח כל ספרי וכו'. במדרש, ויש כאלו שהגה. זאס כותבו כפשוטו לימות המשיח האמת יראה את דרכו*:

אמר המגיד אכן נוכל ליישב שכונת הרב על קריאתו שלא יסיה על דרך המיוז רק קריאת המגילה:

בסעודתו ובשלוש מנות לרעיו. שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים. שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדבאים: יח כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ [כ] ממגילת אסתר והרי היא קיימת בחמשה חומשי תורה ובהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטלן לעולם. ואע"פ שכל זכרון הצרות יבטל שנאמר כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני. ימי הפורים לא יבטלו שנאמר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם:

השנה הראב"ר
*כל ספרי הנביאים וכו'. א"ל לא יבטל דבר מכל הספרים שאין ספר שאין בו למוד. אבל כך אמרו חסידו יבטלו שאר ספרים מלקרות בהם מגילה לא תבטל מלקרות בלבד, עכ"ל:

הנהגות מיימוניות על הלכות פורים

השבוע לא יצא מפתח ביתו אלא קורא בביתו. אבל מהר"ם הנהיג והורה שלעולם ילך לבית הכנסת ערבית ושחרית לשמוע מקרא מגילה וכשישוב לביתו הורר לאבדו וחולץ מעליו ועיין בהלכות אבל פ"א ובסוף הלכות שמחות כתב מהר"ם דנראה לו דאין אכלות נהג בפורים כלל וע"ש בהלכות אבל. מנהג פורים. כליל פורים מתפללין ערבית על הנסים אע"פ שעדיין לא קראו את המגילה ודלא כאשר כתב רב עמרם בסדרו שאין אומרים על הנסים עד אחר קריאת מגילה דמאי שנא פורים מכל יו"ט שאומר מעין המאורע בערבית אע"פ שעדיין לא קדשו ולא מצונו לעולם תפלת ערבית חלוק מתפלת יוצר אלא לעולם מוכיירין בזה וכו'. ולאחר תפלת ערבית משלימין קריש וקורין המגילה אחר כך מתחיל ש"צ ואתה קדוש וסדר קדושה לפי שאסתר אמרה ואתה קדוש סמוך לפסוק אלהי אקרא יומם דמיניה דרשינן מקרא מגילה. ואם מוצאי שבת הוא מתחיל ויהי נועם ואומר כפעם אחרת, אמנם ראב"ן כתב שאין לאומרו. ואומר פסוקים ויתן לך אבל ובא לציון אין אומרים לפי שאין גאולה בלילה:

שחרית מתפלל יוצר ומוציא ס"ת וקורין בו יבא עמלק ומחזירין ס"ת למקומו וקורא המגילה ואחרי כן פותח באשרי וסדר קדושה. ונהגו לומר בקול רם. איש יהודי, ומדרכי יצא, ליהודים, כי מרדכי, ואין זה אלא מנהג לשמח תחינות. לזרם שמתוך כך יתנו דעתם לשמוע מקרא מגילה ויש מקומות שאין נוהגין כן. ונהגו לומר אשר הגיא בלילה, ע"כ:

כתב תלמיד אחד לפני רש"י ראיתי בני אדם שנהגו לחלק מתנות פורים לעבדים ולשפחות העובדים בבית ישראל והיה הדבר קשה בעיני דבי לפי שנאמר ומתנות לאביונים וזה הנותן לעבדים ולשפחות גזול את האביונים ומדמה בעצמו כאילו מקיים ומתנות לאביונים הנאמרים באביוני ישראל ולפי שמתחלה התחילו העניים המסביישים לשלוח תחנונות שלהן ביד עכו"ם מניקות להחזיר הילדים לבתי אביהן נהגו לתת אף לשפחות ומניקות ואין רבי נהג בדבר זה ומדברי רבי טוב סמנו לזרז צדור לים שמראה שמתנות היום נעשה אף לעכו"ם וקורא רבי עליהם וכסף הרבית להם וזהב עשו לבצל שהרבה הקב"ה זהב לישראל והביאו לעבודת המשכן בא להן מעשה העגל ופרקו גומי הזהב משל לאדם שהיה מקבל אורחים באו אורחים ישראל קבלם באו אורחים עכו"ם קבלם אבר את הראשון שאמר שומע זה דרכו בכך, וכן נמצא בשם מורי רבינו ששמע בשם רבינו אפרים ולפיכך כתב דבעיר חדשה שלא הרגילו בכך אסור להרגילם אבל במקום שהרגילו אין לבטל הדבר מפני דרכי שלום כדתנן מפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל וכו' ומחזיקין ידיהם בשביעית ושואלים שלומם כבשלום ישראל מפני דרכי שלום, ע"כ. פורים שחל להיות במוצאי שבת אבל היושב בבה"כ לא יצא מיד אחר ברכו כבשאר מוצאי שבתות אלא ישאר שם עד אחר התפלה וקריאת מגילה וביום פורים לא יצא מביתו אלא קוראין לו ומתפללין עמו או קורא בעצמו וכן אם פורים חל באמצע

מגיד משנה

הלכות חנוכה פ"ג

מגיד משנה

ותענית אלא הן עמלן אבל לפניהם ולאחריהם מוחרין וכשלאמרו פ"ק דר"ה (דף י"ט:) לא בטלה מגילת תענית לענין חנוכה ופורים דוקא ציומן אבל לפניהם ולאחריהם בטלה וזהו שאלו מתעניין צ"ג בליל:

ד כל שחייב בקריאת וכו'. שם (שנה כ"ג.) אמר ריב"ל נשים חייבות בנר חנוכה שאף הם היו באותו הכס והשאר פשוט הוא שכן חייבין ושם מפורש שחש"ו פטורין א"כ הרי היא כמגילה:

והמדליק אותה וכו'. שם מימרא מבושרת ואמרו

פ"ג א בבית שני כשמלכי וכו'. ספר המאורע הזה פשוט וידוע כפ' במה מדליקין בשנה (דף כ"א:) ח"ר כ"ה. כסליו יומי חנוכה דלא למספד כהון ששכנעו יומים להיכל סמאל כל השמנים שבהיכל וכשנכרה מלכות בית השמונאי ונמחו צדקו ולא מלאו אלא כך אחד שהיה מונח בתחתו של כ"ג ולא היה בו להדליק אלא יום אחד ונעשה בו כס והדליקו בו שמנה לילות לשנה אחרת קבעו יו"ט ושם אמרו ל"ה מזה להניח על פתח ביתו. ודע שדעת רבינו כדעת סאומר שחנוכה ופורים אינן חסידים בהספד ותענית

מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והשיעם מידם והצילם וגברו בני השמונאי הכהנים הגדולים והרגום והשיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנים עד החורבן השני: ב ובשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בכ"ה בחדש כסליו היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור: ג ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת ימים האלו שתחלתן כ"ה בכסליו ימי שמחה והלל יומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות והנרות הנם. וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים. והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה: ד כל שחייב בקריאת המגילה חייב בהדלקת נר חנוכה יומדליק אותה בלילה הראשון מברך שלש ברכות ואלו הן. בא"י אמ"ה אקב"ו להדליק

א עור סי' תרע סמ"ג עשין דרננן ה': ב עור סי' תרע סמ"ג שם: ג עור סי' תרעו:

לחם משנה

ספרי הנביאים יתבטלו לגמרי ואין לומדים מהם לדבר מן הדברים וכמאן דליחיה ואמר שאין הדבר כן שכי כל ספר וספר מהם אלו לומדים ממנו דברים הרבה וא"כ יתבטלו אותם הדינים, וזה אמרו שאין ספר שאין בו למודין, לכך אמר דאין הכוונה כמ"ס רבינו ז"ל שיגזרו אלא קיימים יהיו אלא אע"פ שאין קוראים בהם בכל שנה אלא לשם עת רחוק מ"מ במגילת אסתר קורין:

פ"ג א בבית שני וכו'. כתב ה"ה וכשלאמרו פ"ק דר"ה (דף י"ט:) אמרו והלכתם בטלה להלכתם לא בטלה קשיא להלכתם להלכתם ל"ק כן בהנחה ופורים כן בשאר יומי. וא"ל לפי דעת רבינו ז"ל דלא בטלה בהנחה ופורים ר"ל ציומיהו דוקא א"כ לימא אידי ואידי בהנחה ופורים ומאי דקאמר בטלה הוא לפניהם ולאחריהם ודקאמר לא בטלה היינו ציומיהו. וי"ל דעדיפא מינה משני דבטלה הוא לגמרי צין ציומיהו צין לפניהם ולאחריהם ועוד דסתמא דגמרא הוא דמחרן קושטא דמילתא דקים לה לגמרא דבהנחה ופורים לא בטלה ובשאר יומי בטלה:

ד והמדליק אותה בלילה הראשון מברך כו' ברכות כו' וכל הכוונה אותה ולא מברך פקים. כתב ה"ה ז"ל מימרא מבושרת ואמרו בה הכוונה אותה ולא בירך. ונראה לי שיש ס"ס בדבריו וכן נריך להגיה ואמרו בה וכל הכוונה אותה מברך *כ"ה ג' בדפוס וויניציא וג' פרינו מחוקק בטוב בלא שום דוחק: כלומר

הנהגות מיימוניות

סדרי תורה אינן עתידין ליבטל מה שעמא קול גדול ולא יספ ר"ל אמר אף מגילת אסתר והלכות

[כ] ירושלמי גרסינן ר' יוחנן וריש לקיש ר"י אמר הנביאים והכתובים עתידים ליבטל וה'

ואמרו זה הרוחה מברך שהים. ופירש רבינו הרוחה אוחה ולא בירך דעתו ז"ל שאע"פ שיש מן המנהג כגון שהדליקו עליו בחרך ביום מברך וזה דעת קצת הגאונים ז"ל. והרשב"א ז"ל כהנא מסתביר בשלל הדליקו עליו בחרך ביום ואינו עתיד להדליק הלילה הא לא"ה אינו צריך לבדך דלא מצינו יולא מן המנהג וחזר ומברך על הדליק. ויש מנהגות דפרישו אע"פ שהדליקו עליו בחרך ביום צריך לבדך על הדליק ואין להם על מה שיסמכו ע"ל. וכן ראיתי לבעל העיטור שכתב ורואה דוקא שמועד בקרו או בספינה שלא הדליק בביהו וכן פירשו מפרשים אחרים ולשון הגמרא שהזכירו רואה סתם יומר נאום לדעת רבינו:

ה בבל יום ויום וכו'. פ"ב ממסכת ערכין (דף י'). ארשב"י ימים שהיה נומר בהן את ההלל אלו הן שמונה ימי חנוכה. וכמנהג כהן בהלכות אע"פ

להדליק נר של חנוכה ושעשה נסים לאבותינו וכו' ושהחיינו וקיימנו וכו'. וכל הרוחה [א] אותה ולא בירך מברך שתיים. שעשה נסים לאבותינו [ב] ושהחיינו. ובשאר הלילות המדליק מברך שתיים והרוחה מברך אחת שאין מברכין שהחיינו אלא בלילה הראשון: ה"בכל יום ויום משמונת הימים אלו נומרין את ההלל ומברך לפניו אקב"ו לגמור [ג] את ההלל בין יחיד בין צבור. אע"פ שקריאת ההלל מצוה מדברי סופרים מברך עליו אקב"ו וצונו בדרך שמברך על המגילה ועל העירוב.

שכל ודאי של דבריהם מברכין עליו אבל דבר שהוא מדבריהם ועיקר עשייתו לו מפני הספק כגון מעשר דמאי אין מברכין

א טור סי' תרפ"א סמ"ג ע"ב:

לחם משנה

דמאי וכו' לדברי רבא אינו כן דכל דבר שיהיה כמו דמאי שיעקר חקתו על הספק ודאי מדברכין עליו ודמאי שאינו שרוב ע"ה מעשרין הן וכו' א"ך כח דכל ספק שיהיה כמו דמאי שאין מברכין עליו. ורבינו ז"ל בלוחם חנוכה נראה שפירש הסוגיא בלוחם אחר וה"ל דדבריהם כגון נר חנוכה ושירוב בעי ברכה אבל דבר שיעקר חקתו על הספק כגון דמאי לא בעי ברכה והקשו על זה מיו"ט שיעקר חקתו על הספק והיכי בעי ברכה ומירצו משום דלא ליזלזלו ביה וצ"ל רבא ומירצו דכל דבר שיעקר חקתו על הספק מברכין דלא כחיי"ט שברך מירצו וטעמא דלא מברכין דמאי מפני שרוב ע"ה מעשרין הן אבל לענין ספק שנסתפק לו אי מברכין או לא בהא לא חייבי סוגיין כלל דכ"ע מודו דלא מברכין וראיה ממה שפירשנו בשמיני ספק שביעי מיהב יחזיקו ברכו לא מברכין וזה מה שביאר שם רבינו ז"ל בלוחם חנוכה. ולפי זה ג"כ קשה הקושא שהקשינו דכיון דק"ל כרצא לא היה לו להזכיר כהן בהל' חנוכה טעמא דלא ליזלזלו. ועוד א"ך כח כגון מעשר דמאי כמו שהקשינו למעלה. ומ"מ עכ"פ ז"ל שם"ה ז"ל לא ראה אוחה חנוכה של רבינו ז"ל ולא הבין בדבריו שרובא מפרש הסוגיא כך דלחם"ה א"ך כח דרצא לא פליג אלא כחיי"ט דהא בדיקא אחרין בדבריהם כו' דעכ"פ צריך אהא לומר דפליג אלא כחיי"ט כיון דמאי דקאמר אביי הוא דדבר שיעקר חקתו על הספק מברכין א"כ ודאי דרצא פליג אהא כמו שפירשנו ה"ה ז"ל לבסוף דאי לא טעמא דרוב ע"ה מעשרין הוה קאמר דמאי מדברכין משום דיעקר חקתו על הספק כדכתיבנא ובשלמא אי ה"ה ז"ל הבין בדבריו רבינו ז"ל דמפרש דמאי דקאמר אביי ספק דדבריהם לא בעי ברכה חייבי בכל ספק דדבריהם בין שיעקר חקתו על הספק בין ספק שנסתפק לו יחא דקאמר דלא פליג אלא כחיי"ט דמאי דקאמר דספק שנסתפק לו דלא מברכין אלא דמאי דקאמר דהיכא דיעקר חקתו על הספק אין מברכין אלא כחיי"ט פליג אהא לחודאי פליג עליה אבל אי מפרש כפירוש רבינו ז"ל דסוגיין לא חייבי אלא כשיעקר חקתו על הספק לחודאי ועל דא קאמר אביי ספק דדבריהם לא בעי ברכה א"כ היכי קאמר דלא פליג רבא עליה א"ו כדאמרנו. ומו חכא לאקשוי קושא חזקא בדברי רבינו ז"ל דכל ספק אפילו של חורא אין מברכין עליו כגון ספק מילה כדכתיב בהדיא בהלכות מילה דא"כ א"ך כח בהל' ק"ש פרק שי ספק קרא ק"ש ספק לא קרא חזר וקורא ומברך לפניה ולאחריה הא הוה ספקא בדבר דרצא והיה לו לעשות המנהג בלא ברכה וכמו דמילה עושה המנהג בלא ברכה ה"ל היה לו לקרוא ק"ש בלא ברכה והר"ב בפ"ה סי' ס"ז כתב שדעתו של רבינו ז"ל כדעת הר"ר יונה שכל דבר שהוא ספק של חורא מדברכין עליו ולאפוקי מדברי האומרים דכיון דהברכות דרצא נינהו משום ספקא דרצא אינו חוזר ומברך ע"כ. ואולי לענ"ד נראה ממ"ס שרבינו ז"ל דעתו הפוך מדעת הר"ר יונה שהרי במילה פסק. שאין מברכין עליו מספקא ואולי שהר"ב ז"ל עצמו פליג ידידיה אדריה שהר"ב ז"ל בפ"ד סימן כ"ח גבי כיסוי הדם שכתב הטור שאין לבדך עליו הביא לשון הר"ש ז"ל שכתב בשם הר"ר יונה ז"ל שצריך לבדך על כיסוי הדם וכו' והוא חלק עליו ואמר דאפילו דהמנהג מדלוריהם אין מברכין עליו מספקא וכתב הוא ז"ל שכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל שלא כדעת הר"ר יונה ז"ל. והר"ב כתב שם שדעת הרמב"ם ז"ל כהשגות כדעת הר"ר יונה א"כ קשיא ידידיה אדריה. וז"ל לחרן הקושא ולומר שמה שפירשנו שם ספק קרא אינו ר"ל שיש לו ג"כ ספק בדברות דאז אינו חוזר ומברך אלא ר"ל שברכות אין לו ספק שודאי לו שלא אמר והוא דומה לחלוקה שלאחריה שכתב אבל אם יודע שקרא ונסתפק לו אם בירך וכו' היכי דהספק פשיטא ליה בחדא ומסתפקא ליה בחדא בחלוקה קמייתא נמי פשוט לו בברכות שלא אמר. ואין לו ספק אלא בקריאה ולהכי חוזר ומברך כיון שפשוט לו שלא אמר ומיהו אם היה פשוט לו שקרא ק"ש אע"פ שקרא בלא ברכותיה לא יחזור ויקראנה בברכותיה דאפשר דהר"ב ז"ל סבור כדעת הר"ה כהנא הר"ב ז"ל בסימן מ"ו דסובר דהיכא שקרא מחלילה בלא ברכות אינו יכול לחזור ולקרותה בברכות דכבר יא"ה ולהכי כתב רבינו ז"ל ספק אם קרא כלומר דוקא ספק אבל בודאי קרא אע"פ שלא קרא בברכות

כלומר דייק לשון רבינו ז"ל שהסופק על לשון המימרא מלה כל שאמר כל הרוחה מברך וקאמר דמ"ס רבינו ז"ל וכל הרוחה אוחה כוונתו לומר דכלל אופן שיראה אוחה אפילו שהדליקו עליו בחרך ביום ולכן קאמר כל. וז"ל ואמרו זה הרוחה אוחה וכו' דעתו ז"ל על מה שכתב כל הרוחה הוא מפני שדעתו ז"ל וכו':

ה אע"פ שקריאת הלל מנהג מד"ס מברך עליו. ה"ה ז"ל האריך בלשון זה לפירש הסוגיא לדעת רבינו ז"ל ואריך אפי' לבאר דעתו בפירוש הסוגיא שפירש מחולף ממה שכתב רבינו ז"ל בתשובותיו לחכמי לוניל הביאה מ"ע בסוף הלכות מילה דס' כהנא רבינו ז"ל וכו' והא דכדכתיבנא אין מברכין על מילתו (מפני שהוא אינו זכר ודאי) ושאלו ממנו חכמי לוניל ז"ל וכו' והלא ספק חורא הוא ועל ספק דרצא הוא דלא מברכין (עליו) אבל ספק דלוריהם מברכין (עליו) חזן מן הדמאי מפני שרוב ע"ה מעשרין הן כדאיתא בפרק במה מדליקין וכו' ושם השיב רבינו ז"ל כמבואר בלוחם חנוכה ואינו חש להעתיקה שהספק מצינו ביד כל אדם. ונראה דדעת חכמי לוניל הוא לפירש הסוגיא דפ' במה מדליקין כך דקאמר שם (דף כ"ג) דהכי מברכין בחנוכה משום דהיא מנהג דדבריהם הא דמאי אין מברכין עליו אע"פ שפירשנו מנהג דדבריהם ומירצו אביי ואמר ודאי דדבריהם בעי ברכה ספק דדבריהם לא בעי ברכה פ' כל דבר שהוא מדלוריהם כגון מעשר וכיוצא בו כיון שהם מנהג בודאי הנה בברכות אשר תקנו בהם חכמים וקראו מנהג מדבריהם ודאי ולכן בעי ברכה אבל ספק דדבריהם כלומר כל דבר שהמנהג אינו ודאי אלא ספק בין שפליג לי הספק אם עשיתי המנהג או לא בין שהמנהג עומד חקתו חכמים מפני הספק בכל איזה אופן שיהיה הנה בברכה קרא בהן ספק דדבריהם ולכן לא בעי ברכה והקשו מיו"ט שהוא ספק מדבריהם ומירצו דטעמא דיו"ט כי היכי דלא ליזלזלו ביה וצ"ל רבא וחלק על אביי ואמר דודאי ספק דבריהם בעי ברכה וטעמא דמאי הוא מפני שרוב ע"ה מעשרין הן וכו' ואע"פ דאמרין בפרק מי שמתו (דף כ"א) דספק קרא ק"ש לא בעי ברכה מפני שק"ש הוה דרצא היינו דוקא היכא דהמנהג עומד הוה מדברין אבל ברכה המנהג שפירש המנהג מן החורא כגון דמאי שיעקר חקתו מן החורא ודאי דמברכין אי לא טעמא דרוב ע"ה מעשרין וכדכתיב הר"ר ז"ל בפ' במה מדליקין חילוק זה לדעת המפרשים, ומצינו למדין לפי דעת זה דכל ספק דלוריהם כלומר שהמנהג אינו של חורא מברכין אבל היכא דהמנהג מדברין כגון ספק בירך בק"ש יודע לו שקרא ק"ש ודאי דלא מברכין. וזו היא דעתם של חכמי לוניל. ומפני כן השיבו על דברי רבינו ז"ל דכל ספק דרצא הוא דלא מברכין אבל על ספק דלוריהם מברכין דק"ל. כרצא וזו היא דעת הרמב"ם ז"ל בהשגות. וה"ה ז"ל הבין כהן שפירוש הסוגיא הוא כן לדעת רבינו ז"ל בחילוף קצת שסובר הוא שדעתו ז"ל הוא דרצא לא פליג אלא כחיי"ט כלומר דס"ל ודאי דכל ספק דדבריהם לא בעי ברכה מכה הוה דמי שמהו דספק קרא ק"ש וכו' דלא מסתבר ליה לחלק בחילוף המפרשים ז"ל בין היכא שהמנהג אינו מדבריהם להיכא דהמנהג אינו מדלוריהם דמשמע ליה דהכל שוה וכלל ענין מודה רבא לאביי דלא בעי ברכה ומה שהוצרך לחרן דמאי רוב ע"ה מעשרין וכו' הוא משום דמאי הוה עיקר חקתו על הספק כלומר שרצא מחלילה חקתו על הספק וכיון דכן הוה כדאי דדבריהם והוא מנהג מהס ולכן ראוי לבדך עליו אי לא טעמא משום דרוב ע"ה מעשרין וכו'. מתא לפי דעת זה שכל ספק שנסתפק לי אין מברכין עליו אבל בדבר שיעקר חקתו על הספק כלומר שהחכמים חקנו עליו מן הספק כמו דמאי ודאי מדברכין וזהו דמאי מעמא דרוב ע"ה מעשרין הן וא"כ לפי זה לא צריכנא מיו"ט טעמא דלא ליזלזלו ביה דהרי יו"ט עיקר חקתו על הספק הוא, וא"כ יש לחמוס טובא כפי פירוש זה שפירשנו ה"ה ז"ל בדעת רבינו ז"ל דא"כ א"ך כח רבינו ז"ל טעמא דיו"ט משום דלא ליזלזלו ביה וזהו ק"ל כרצא לגבי דאביי ולדידיה לא צריכא לטעמא דמאי ליזלזלו וטעמא דיו"ט לאו מש"ה הוא אלא משום דיעקר חקתו על הספק. וע"כ דא"ך כח עיקר עשייתו לא מן הספק כגון

הנהגות מייבונות

בהניך הקדושים וכל שמונת ימי חנוכה הנרות האלו קדושים הם ואין לנו רשות להשתמש לאורן אלא לראותן בלבד כדי להורות לשכר על נפלאותיהן ועל ישועותיהן בדרך שהחיינו ואשר עשה נסים. וכן היה רגיל מהר"ם ז"ל, ע"כ: [ג] מהר"ם נהג לומר לקרוא את ההלל בכל פעם כשעם דאם ידלג וישכח אות אחת נמצא שלא גמר את ההלל ע"כ: [ואומר הרא"ש ז"ל דאין לדקדק בזה כי לגמור הוי פירוש לקרות כמו ותיקין היו נומרין אותה פי' קורין אותה כן הוא בשורא א"ח סי' תפ"ח:]

והלכות אין עתידין ליבטל נאמר כאן קול גדול ולא יסף ונאמר להלן וזכרם לא יסוף וגו' הלכות הליכות עולם לו, ע"כ: [ב] וכן כתב רש"י שמענו בשם ר"י בר יתודה שלא הוציקה ברכה זו אלא למי שלא הדליק בביתו עדיין או ליושב בספינה וכתב בס"ה דדוקא אם אינו נשוי. וכתב רבינו שמחה דאם דעתו להדליק בביתו נראה דאין צריך לבדך על הראיה עד שיסדר כולו על ההלכה בביתו וכן כתב ראב"ה מירי דהוה אסוכה דמסדר להו כולו אכסא, ע"כ: [ג] במס' סופרים פ"ב שיש לומר אחר ההלכה נוסח זה הנרות הללו אנו מוריקים על הישועות ועל הנסים ועל הנפלאות אשר עשית לאבותינו ע"י

זמנים. הלכות חנוכה פרק ג

פ"ג ו ולא הלל של חנוכה בלבד הוא שמד"ם אלא קריאת ההלל לעולם מד"ם. וכחז בהשגות א"ל ויש בהן עשה מדברי קבלה העיר יהיה לכם כליל התקדש חג. ע"כ וכתב עליו ה' המגיד ונאמח שזכרנו ערבי פסחים אמרו שגבילים חקנו הלל על כל זרה שנגאלים ממנה אבל לאומרו בימים קבועים מדבריהם הוא ואע"פ שהביאו בערכין אותו פסוק אינו אלא לסמך ולדמיון זה

דעת רבינו והוא הנראה ע"ל. וק"ל על דבריהם, אם על הראשון שכתב שיש בו עשה מדברי קבלה כמשיג על רבינו שכתב שהוא מד"ם והלא חף אם מודה שכן הוא שיש בו עשה מדברי קבלה שפיר דמי למקרייה ד"ם וא"כ מה רצה להשיג או להוסיף על דברי רבינו, גם כ"ה שכתב שפ"פ שהביאו בערכין אותו פסוק אינו אלא לסמך ולדמיון נראה מדבריו שאינו הוצא לראיה ממש מודה הוא להראשון שאלא היה ראוי לומר שהוא מד"ם וכחז בסוף דבריו זה דעת רבינו והרי רבינו להדיא בזה"ל אשר לו בשרש ה' חולק על ב"ה שמה קריאת ההלל ומקרא מגילה מלות עשה והשיג עליו רבינו שאין ראוי למנות בכלל דברי"ה מלות שמה מדברין והרי מקרא מגילה דברי קבלה מפורשים הם לא הביאום לסמך ולדמיון ואפ"ה קורא אותם רבינו מלות דרבנן. ואין לומר שה"ס יורה להראשון שאינו הוצא לראיה לא היה ראוי לקרואו ד"ם גם לא ד"ה אבל דברי קבלה. ומ"ש רבינו בזה המלות על מקרא מגילה מלות דרבנן אידי דנקט הק' אחריו נקט נמי מקרא מגילה וקושטא דמלתא דלאו דברי חורא הוא אבל דברי קבלה מקריא שברי רבינו בתחלת הלכות מגילה וחומה כחז י"ש בכללן שמי מלות עשה מד"ם והיה לו לומר אחת מד"ם ואחת מדברי קבלה והכא דוקא נקט אלא ודאי דאף מלות דברי קבלה ד"ם מקריא בין הוצא לסמך בין הוצא לראיה. והרמב"ן ז"ל בספר השגותיו כתב ובזמנ' ערכין דרשו בו העיר וכו' ואע"פ שזה מדברי קבלה הוא אבל יאמר הנביא שיעירו לשם המושעים כמו

שמועריהם בליל אילנות הפסח הכי שאמר שאילו מן הכחוש היטה הראיה לא היה נמנה במרי"ג מזה אבל במלות דרבנן. ועוד קשה על ה"ה שכתב ואמח שפ" ערבי פסחים אמרו שגבילים חקנו הלל וכו', שגמח שאילו חקנו גם הימים הקבועים לא היה מד"ם וזה

מברכין עליו. *ולמה מברכין על יו"ט שני והם לא תקנוהו אלא מפני הספק כדי שלא יולולו בו: ו' ולא הלל של חנוכה בלבד הוא שמדברי סופרים אלא קריאת ההלל *לעולם מדברי סופרים בכל הימים שנומדין בהן את ההלל. ושמנה עשר יום בשנה מצוה לומר בהן את ההלל

השנת הראב"ד
יולמח מברכין על יו"ט שני וכו'. א"ל זה הטעם לאביי אבל רבא חלק עליו ואמר שאין הטעם לדמאי אלא מפני שרוב ע"ה מעשרין הם אבל ספק אחר אפילו בדרבנן מברכין:

ינעולם מדברי סופרים וכו'. א"ל ויש כנס עשה מדברי קבלה העיר יהיה לכם:

השנת הראב"ד
יזמנה זה כנזור וכו'. א"ל זה אינו כלום וכבר כתבנו עליו. ומח שכתב ליחיד שהחמיל לקרא בדילוג לא אמר כלום אלא יקרא כמו שיראה ומוסר כחיתום הסגור, ע"ל:

מנהג ואינו מוצה. *ומנהג זה בצבור לפיכך קוראין בדילוג. [ד] ואין מברכין עליו שאין מברכין על המנהג [ה] ויחיד לא יקרא כלל. ואם התחיל ישלים ויקרא בדילוג בדרך

א טור סי' תנח תרמד: ב טור סי' תקד: ג טור סי' תנכ:

לחם משנה

ליחזולי ביה ואע"ג דמחזולי ולא יחזי בסוכה מ"מ אין זה זלזול כולל יו"ט דאחי לחלל יו"ט וכל דבר שיעקר חקמו על הספק כלומר שהחמיר גזרו וחקנו עליו ביחוד ולא הניחוהו בכלל שאר הספקות כמו דמאי דחכמים נמח לגזור עליו ביחוד וכן יו"ט שני אז ודאי מברכין משום דהוי מלות מדבריהם אי לא דאיכא טעמא כמו בדמאי דרוב ע"ה מעשרין הן אבל כל דבר שלא נמנו עליו חכמים לחקן בו ביחוד אלא הניחו לנו מי שמחו כחז דכל דבר שהוא ספק של חורא מברכין עליו והביא ראיה מדאמרינן שבת פ' בזה מדליקין דאין מברכין על הדמאי בשעה שמפרישין ממנו מעשר ואמרינן הכס טעמא מפני שהוא ספק של דבריהם דמשמע דוקא מפני שהוא ספק של דבריהם אין מברכין עליו הא אם היה ספק דאורייתא מברכין עליו ע"כ. וכיוצא בזה כתב הראשון ז"ל בשמו בריש פרק כסוי הדס גבי כוי דמברכין עליו מפני שספק דאורייתא הוא. ויש להמנה עליו דהא דמאי ספק של חורא הוא דהוא ספק אם הוא מעשר או לא הפריש מעשר וחיוב להפרישו מן החורא והרי הוא דומה לכוי דשמח חיה הוא וחיוב לבסות דאורייתא או להכמה הוא ופסוק דכונה נמי הא ואף חילק דמאי לכוי. וחכמי לוי"ל בשאלתם לרבינו ז"ל והראשון ז"ל בשגות משמע דל' דמאי הוא דאורייתא שכן כתבו בשאלתם על ספק דאורייתא מברכין חוץ מן הדמאי מפני שרוב ע"ה מעשרין ע"כ, משמע דמאי ספק דאורייתא קרי לכו ולא נקרא ספק דבריהם אלא מפני שהכרח הוא מדבריהם. ואולי יש לדחות ולפרש דברי הר' יהודה ז"ל דהכי קאמר דוקא דמאי מפני דהוי ספק דבריהם כלומר דמן החורא חזלינן בזה רובא דרוב ע"ה מעשרין הם וכחידותא דרבה אלא דרבנן חששו חששא זו ולכן לא בעי ברכה אבל ודאי היכא דהוי ספק של חורא בעי ברכה ומאי דקראו ספק של דבריהם משום דרוב ע"ה מעשרין הם ודוחק. וא"ל לדעת רבינו דכוכר אביי דדבר שיעקר חקמו על הספק אין מברכין עליו והא דדיקא חמין בתחילה נעשה על הספק ולדעת ר"ה ז"ל בזה' חמין ומחא וכו' אין מברכין. וי"ל דמ"מ מלות הביטול הוא מן החורא ואביטול הוא דמברכין ואע"ג דלא מברכין אביטול חמין ככר נהן טעם שם הר"ן ז"ל:

ו' ולא הלל של חנוכה בלבד הוא שמד"ם אלא קריאת ההלל לעולם מד"ם. וכחז בהשגות א"ל ויש בהן עשה מדברי קבלה העיר יהיה לכם כליל התקדש חג. ע"כ וכתב עליו ה' המגיד ונאמח שזכרנו ערבי פסחים אמרו שגבילים חקנו הלל על כל זרה שנגאלים ממנה אבל לאומרו בימים קבועים מדבריהם הוא ואע"פ שהביאו בערכין אותו פסוק אינו אלא לסמך ולדמיון זה

הנהגות מיימוניות

כתב שיש לברך דלא יחא אלא כעוסק בתורה ואפילו במגילת רות וקניות ושיר השירים יש בם' סופרים שמברכין בא"י אב"ה אב"ה על מקרא מגילה ואע"ג שאין בזכרות בשום מקום בתלמוד וב"ה הל' שגם לחכמי התלמוד היה מנהג וכן כתב בשם רב עמרם שכתב בסדר העובר לפני התיבה ב"ה מברך לקרות את ההלל וכן כתב בשם ר"ח ואפי' יחיד צריך לברך מדאכרו להפסיק בו בדלקמן. ומח"ה היה נוהג שלא אמר אלא עם הצבור

[ד] תניא לא יתחיל ואם התחיל גומר ופ"ה ואם התחיל בברכה כבהגהה גדולה שלאחר זו, ע"כ: [ה] וכן פסק ר"י אלפס וכן רש"י לא היה מברך וכן כתב במחזור ויט"ר אבל ר"ח כתב דיש לברך מירי דהוא אומר שני וכן השר מקוץ כתב דלא הוה ברכה לבטלה כיון שרונה האדם להתחיל בה מירי דהוא אלוכל דהני גשי מברכות אע"פ שאין חייבות ולא מחינן בהו ע"כ, ועיין בהל' ציצית בפ"ג בהלכה ט' וכן רבינו שמחה

